

Грицишин В. Б.

*студент групи ПД-31 юридичного факультету,
Західноукраїнський національний університет*

Олійничук Р.П.,

*доцент кафедри безпеки та правоохоронної діяльності, к.ю.н., доц.,
Західноукраїнський національний університет*

ПРОЦЕС ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Доказування є центральним елементом кримінального провадження, оскільки від його якості та повноти залежить законність та обґрунтованість судового рішення. Процес доказування включає сукупність процесуальних дій, спрямованих на збирання, перевірку та оцінку доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для вирішення кримінальної справи. Правильна організація цього процесу є гарантією захисту прав людини та дотримання принципу верховенства права у кримінальному провадженні.

Згідно з Кримінально-процесуальним кодексом України, доказування у кримінальному провадженні здійснюється шляхом збирання, перевірки та оцінки доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження [1]. Таким чином, структура процесу доказування включає три взаємопов'язані елементи, кожен з яких виконує самостійну функцію та разом з іншими утворює єдину систему пізнавальної діяльності у кримінальному провадженні.

Збирання доказів є першим і визначальним етапом доказування. Суб'єктами збирання доказів є обвинувачення, захист, а у випадках, передбачених законом, суд. Збір здійснюється шляхом проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, запитування та отримання від державних органів, підприємств, установ, організацій, посадових та фізичних осіб речей, документів, інформації, експертних

висновків тощо [1]. Важливою тенденцією в сучасному доказуванні є розширення практики використання цифрових доказів – електронних документів, даних з мобільних пристроїв, відеозаписів, матеріалів з відкритих джерел (OSINT). Це стало особливо актуальним у контексті документування воєнних злочинів, де цифрові сліди часто стають ключовим джерелом доказової інформації [2].

Перевірка доказів передбачає їх аналіз з точки зору релевантності, допустимості, достовірності та достатності. Релевантність означає здатність доказів підтверджувати або спростовувати обставини, що підлягають доказуванню. Допустимість свідчить про те, що докази були отримані законним способом з належним дотриманням процесуальної форми. Недотримання цих вимог тягне за собою визнання доказів недопустимими, що є важливою процесуальною гарантією від зловживань у сфері кримінального переслідування [3]. Саме тому питання допустимості доказів є одним з найбільш дискусійних у теорії кримінального процесу.

Оцінка доказів здійснюється суддею, слідчим, прокурором за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному та неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом [1]. Принцип вільної оцінки доказів є одним з основоположних принципів кримінального процесу, що відрізняє його від формальної теорії доказів, що діяла в попередні історичні епохи. Водночас свобода оцінки не означає свавілля – вона обмежена вимогами законності та обґрунтованості судового рішення [4].

На особливу увагу заслуговує проблема використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій як доказів у кримінальному провадженні. Ці дії пов'язані з обмеженням конституційних прав особи, а тому їх проведення допускається лише за наявності належних правових підстав та судового контролю. Порушення встановленого порядку проведення негласних слідчих дій є підставою для визнання отриманих

результатів недопустимими доказами, що суттєво впливає на хід та результат кримінального провадження [3].

Важливою складовою процесу доказування є предмет та межі доказування. Предмет доказування охоплює обставини, що підлягають встановленню в кожному кримінальному провадженні: подія кримінального правопорушення, вина особи, форма вини, мотив і мета, вид і розмір шкоди, а також обставини, що впливають на тяжкість правопорушення [1]. Правильне визначення меж доказування забезпечує ефективність розслідування та запобігає невинуватому розширенню або звуженню його обсягу, що є запорукою процесуальної економії та справедливості судового розгляду.

Таким чином, процес доказування у кримінальному провадженні є складною, багаторівневою діяльністю, яка поєднує правові, епістемологічні та організаційні аспекти. Ефективність доказування визначає якість правосуддя загалом і безпосередньо впливає на захист прав учасників кримінального провадження. Подальший розвиток теорії та практики доказування має бути спрямований на вдосконалення правового регулювання, адаптацію до сучасних викликів цифрового середовища та забезпечення дотримання міжнародних стандартів справедливого судочинства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Шило О. Г. Теоретико-прикладні основи реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у

досудовому провадженні в кримінальному процесі України. Харків: Право, 2011. 472 с.

3. Яновська О. Г. Концептуальні засади функціонування і розвитку змагального кримінального судочинства. Київ: Прецедент, 2011. 303 с.

4. Грошевий Ю. М., Стахівський С. М. Докази і доказування у кримінальному процесі. Київ: КНТ; Видавець Фурса С. Я., 2006. 272 с.